

Externe bijdrage: Huwelijkskeuze onder inwoners van België van Marokkaanse en Turkse origine tussen 2005 en 2013, sociologische en politieke determinanten

Frank Caestecker (Myria)

John Lievens, Amelie Van Pottelberge,
Emilien Dupont en Bart Vandeputte
(UGent, Vakgroep Sociologie)

Deze bijdrage is gebaseerd op een kwantitatieve analyse van huwelijksgegevens uit het Rijksregister gecombineerd met de opleidingsgegevens uit de census van 2011. Het betreffen 71.021 huwelijken, afgesloten tussen 2005 en 2013, van personen die in België verblijven en ofwel geboren zijn in België met de Marokkaanse of Turkse nationaliteit, dan wel geïmmigreerd zijn naar België als Marokkaan of Turk. Een groot deel van deze personen hebben intussen de Belgische nationaliteit. Het Rijksregister kan hen toch nog onderscheiden van andere Belgen dankzij het bewaren van de historie van de nationaliteit.

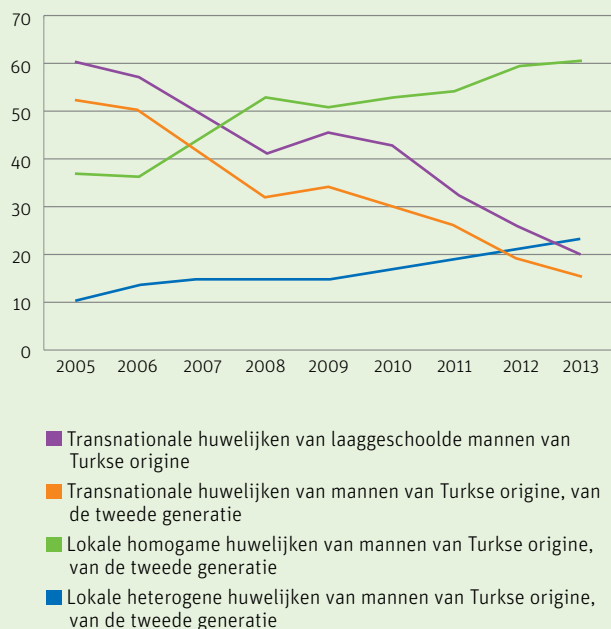
Deze analyse behandelt de ontwikkelingen, tot 1 januari 2017, van huwelijken die vóór 2014 zijn aangegaan, omdat de immigratie- en verblijfsprocedure van partnermigranten pas na drie jaar als administratief voltrokken kan worden verondersteld. Het bestand van het Rijksregister op 1 januari 2017 biedt onvoldoende volledige gegevens om de gevolgen, op vlak van samenwoning, van huwelijken die geregistreerd werden na 2013, te analyseren.

Het Rijksregister bevat ongeveer 250.000 personen van Marokkaanse nationale origine en ongeveer 150.000 inwoners van Turkse nationale origine. Het gaat daarbij om alle personen die naar België migreerden of er geboren zijn, en die bij de geboorte respectievelijk de Marokkaanse of Turkse nationaliteit hebben. Personen die in België geboren zijn en bij de geboorte de Belgische nationaliteit hadden, maar minstens één ouder hebben met de Marokkaanse of Turkse nationaliteit, en dus wellicht de dubbele nationaliteit hebben, worden hier dus beschouwd als personen van Belgische nationale origine. Ze zijn daarom niet opgenomen in de analyses.

Deze Marokkaanse en Turkse populaties van ongeveer 250.000 en 150.000 personen respectievelijk, vormen vandaag de grootste gemeenschappen met origine van een derde land. De personen van Marokkaanse of Turkse nationale origine worden verder in deze tekst eenvoudigweg aangeduid als personen van Marokkaanse of Turkse origine.

De partnerkeuzes van personen van Marokkaanse of Turkse origine, in de periode 2005-2013 in België, zijn goed voor bijna de helft van alle partnerkeuzes door personen van niet-EU-origine (ongeacht of ze de Belgische nationaliteit hebben verworven of niet).

Partnerkeuze van mannen in België van Turkse origine 2005-2013

Uit vorig onderzoek bleek dat geregistreeerde partnerschappen of wettelijke samenwoning instaat voor slechts 2% van de partnerschappen van personen met een Turkse of Marokkaanse origine, zodat we ons beperken tot de personen die een huwelijk aangingen⁴¹⁹.

Bij de huwelijkskeuze van inwoners van Marokkaanse of Turkse origine onderscheiden we drie mogelijkheden. Een eerste mogelijkheid is een huwelijk afgesloten met een persoon die verblijft in het buitenland, met andere

419 Caestecker Frank, Van Pottelberge Amelie, Dupont Emilien, Van de Putte Bart & Lievens John (2017). Partner Choices in Long Established Migrant Communities in Belgium. *Historical life course studies*, 2017, 4, pp. 20-40; Caestecker Frank, Emilien Dupont, Bart Van de Putte en John Lievens (2016). Partner migration in the Moroccan community. A focus on time- and contextual evolutions in: Chris Timmerman, Nadia Fadil, Noel Clycq, Idesbald Goddeeris e.a. (eds.), *50 Years of Moroccan Migration in Belgium*. Leuven: Leuven University Press, pp. 105-124.

woorden een **transnationaal huwelijk**, met een persoon doorgaans verblijvend in het land van herkomst (maar in elk geval een ander land dan België). De twee andere mogelijkheden betreffen telkens huwelijken die zijn aangegaan met een persoon die in België verblijft. Wanneer het huwelijk wordt aangegaan met een partner van dezelfde nationale origine spreken we van een **lokaal homogam huwelijk**. Wanneer het huwelijk wordt aangegaan met een partner van een andere nationale origine spreken we van een **lokaal heterogam huwelijk**.

Op basis van de geanalyseerde gegevens blijkt in 2005 een transnationaal huwelijk de meest voorkomende situatie te zijn bij laagopgeleide personen. Zowel bij personen van Turkse als van Marokkaanse origine koos minstens 60% van zij die hoogstens een diploma lager secundair hadden, in 2005, voor een transnationaal huwelijk. Tegen 2010 was dit onder personen van Marokkaanse origine, mannen en vrouwen, gedaald tot 40%. Van de laaggeschoolde vrouwen van Turkse origine kozen nog 52% personen voor een transnationaal huwelijk, en 43% van de laaggeschoolde mannen van Turkse origine deden dat ook (zoals de grafiek hierboven aangeeft).

Niet alleen het opleidingsniveau speelt een rol bij het type huwelijkskeuze, maar ook het generatie-niveau. Voor de eerste generatie personen van Marokkaanse en van Turkse origine, zij die zelf migreerden, bleef het transnationale huwelijk tot 2010 de meest voorkomende keuze. Bij de tweede generatie, in België geboren personen van Marokkaanse of van Turkse origine, valt er een bijzonder sterke afname van de voorkeur voor een partnermigrant, en dus een transnationaal huwelijk, op te tekenen.

Bij de tweede generatie, in België geboren personen van Marokkaanse of van Turkse origine, valt er inderdaad een bijzonder sterke afname van de voorkeur voor de partnermigrant op te tekenen. De volkstelling van 1991 gaf eerder nog aan dat het transnationaal huwelijk bij de tweede generatie een uitgesproken voorkeur genoot. Bij de tweede generatie van Turkse origine liep dit zelfs op tot 60%. Bij die van Marokkaanse origine was dat iets minder⁴²⁰. In 2005 kon het transnationaal huwelijk nog slechts 46% van de tweede generatie van personen van Marokkaanse origine bekoren. En in 2010 was dit verder gedaald tot 29%.

In het begin van de 21ste eeuw bleven personen van Turkse origine van de tweede generatie vaker voor het transnationaal huwelijk te kiezen dan hun

generatiegenoten van Marokkaanse origine. Zo koos in 2005 nog steeds 53% van de tweedegeneratie-migranten van Turkse origine voor het transnationaal huwelijk, met een partnermigrant. Die huwelijkskeuze neemt sinds dan verder af in belang, in het bijzonder onder de mannen. Slechts 30% van de tweede-generatie mannen van Turkse origine (zie grafiek) en 40% van deze vrouwen sloot in 2010 nog een transnationaal huwelijk. Hoewel de partnerkeuze bij mannen van Turkse origine van de tweede generatie gedurende langere tijd sterker op het land van herkomst georiënteerd was dan bij de Marokkaanse mannen, liep deze keuze tegen 2010 gelijk aan de partnerkeuze van de tweede generatie uit Marokko

De *lokaal homogame* partnerschappen werden in deze periode steeds belangrijker bij de tweede generatie personen van Turkse en Marokkaanse origine. Lokaal heterogame huwelijken, huwelijken met personen die eveneens in België verbleven maar niet van dezelfde origine waren, bleven zwak vertegenwoordigd. In 2005 noteren we 8 en 15% (respectievelijk bij personen van Turkse origine en Marokkaanse origine) lokaal heterogame huwelijken, wat in 2010 gestegen was tot 9 en 20%.

Terwijl vooral de tweede generatie personen van Turkse origine in 1991 nog een uitgesproken voorkeur had voor partnermigranten, koos in 2010 maar een derde meer voor het transnationaal huwelijk. Het zijn daarbij de transnationale huwelijken en de lokaal homogame huwelijken die communicerende vaten zijn. Toch won, samen met de daling van het transnationaal huwelijk ook het lokaal heterogam huwelijk aan belang. Maar, zoals eerder aangegeven, kan op basis van de onderliggende definities niet op sluitende wijze aangegeven worden welk aandeel van het heterogam huwelijk effectief is aangegaan met personen die daadwerkelijk een 'andere' origine hebben. De dalende populariteit van partnermigratie staat wel buiten kijf.

Een plausibele verklaring voor deze wijzigingen lijkt te liggen in de geringere stabiliteit van de transnationale huwelijken. Zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek naar partnerschappen in de Marokkaanse en de Turkse gemeenschap wees op hogere echtscheidingskansen bij huwelijken van iemand uit de tweede generatie met een partnermigrant uit Turkije of Marokko⁴²¹. De beperktere

420 Lievens, John. The third wave of immigration from Turkey and Morocco: determinants and characteristics. In Lesthaeghe, Ron (Ed.), *Communities and generations: Turkish and Moroccan Populations in Belgium* (pp. 95-128). Brussel: NIDI CBGS, 2000.

421 Corijn, Martine en Lodewijckx Edith, Kwantitatief Luik: Echtscheiding geteld. Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens van volwassenen en kinderen in het Vlaamse Gewest in S. Koelet et al. (ed.), *Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst Deel 2: Kwantitatieve en kwalitatieve studie*, Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2009, pp. 1-38; Eeckhaut, Mieke, Lievens John & Van de Putte Bart, Partner selection and divorce in ethnic minorities: Distinguishing between two types of ethnic homogamous marriages. *International Migration Review*, 2011, 45(2), pp. 269-296.

duurzaamheid van deze huwelijken verminderde wellicht de aantrekkingskracht van deze huwelijkskeuze.

Tot en met 2010 beschouwde de overheid de partnerkeuze van alle inwoners van België als een louter private aangelegenheid. Een huwelijkspartner van een inwoner van België kon overkomen uit het buitenland zonder dat de overheid onoverkomelijke hindernissen opwierp⁴²². Sinds 2011 bemoeilijkt de overheid het laten overkomen van

partnermigranten voor inwoners van België. De overheid voert een leeftijdsvoorwaarde in die hoger is dan de huwelijksleeftijd en maakt het gezinsleven in België onmogelijk voor personen die niet zelf financieel instaan voor

Sinds 2011 voert de overheid op selectieve wijze een ontradend beleid ten aanzien van het transnationaal huwelijk

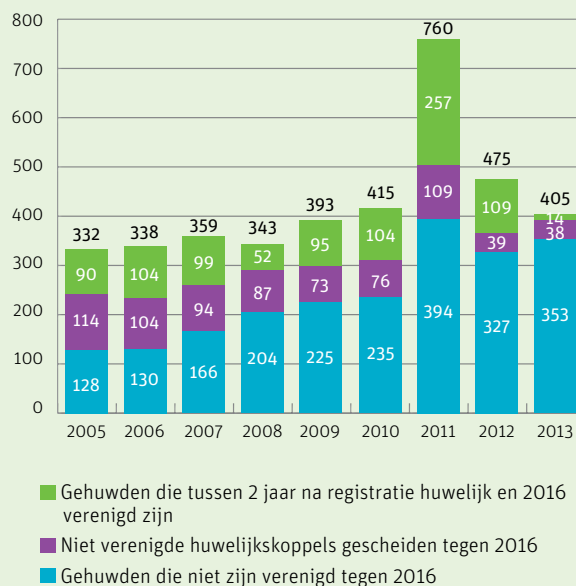
hun levensonderhoud. Hierdoor zien mensen die niet voldoen aan de leeftijds- en/of inkomensvoorwaarde, ook zij die de Belgische nationaliteit hebben, zich gedwongen hun partnerkeuze te wijzigen, uit te stellen, of op te geven. De Wet van 8 juli 2011 vereist, naast een nieuwe leeftijdsvoorwaarde, ook een stabiel en regelmatig inkomen van de in België verblijvende persoon vooraleer een partnermigrant hem of haar mag vervoegen. Deze persoon moet een inkomen hebben dat 120% van het leefloon overschrijdt. Inkomsten uit de bijstand worden hierbij niet verrekend.

Uit cijfers van de visa voor gezinshereniging die worden uitgereikt aan een bredere categorie dan enkel huwelijkspartners, kan gezien de spectaculaire daling ook een daling van het aantal toelatingen om in België een partner te vervoegen afgeleid worden. Terwijl bijvoorbeeld in Marokko de Belgische ambassade in 2010 nog 3.807 dergelijke visa toekende, daalde hun aantal tot 2.691 in 2011, 1.672 in 2012 en slechts 1.562 in 2013⁴²³. Dat personen van Turkse of Marokkaanse origine die een huwelijk sloten met een partnermigrant moeilijkheden ondervonden bij het laten overkomen van hun partner blijkt ook uit onze cijfers. In de periode 2005-2008 slaagden 12 tot 15% van deze partnermigranten er niet in hun huwelijkspartner in België te vervoegen, binnen de twee jaar na de registratie van hun huwelijk in het Rijksregister. Dit aandeel steeg in 2011 tot 40% en bleef hoog met 33% in 2012 en 2013.

422 Caestecker Frank en Sarah d'Hondt, Migratiebeheer van huwelijksmigratie in Caestecker Frank (ed.), *Huwelijksmigratie, een zaak voor de overheid?* Leuven: Acco, 2006, pp. 47-58.

423 Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR), Jaarverslag migratie, 2013, pp. 79-80 en CGKR, jaarverslag migratie, 2014, pp. 99-100.

Inwoners van België van Turkse en Marokkaanse origine die huwen met een transnationale partner waarmee ze twee jaar na het registreren van hun huwelijk in het Rijksregister niet samenwonen in België, 2005-2013

De wet van 8 juli 2011 trad in voege op 22 september 2011 en werd retroactief toegepast, dus ook voor aanvragen ingediend vóór 22 september 2011 waarover nog geen beslissing gevallen was. Terwijl tussen 2005 en 2008 samen 1.372 personen of een jaarlijks gemiddelde van 343 personen er niet in slaagden binnen de twee jaar hun huwelijkspartner uit een derde land te laten overkomen, steeg dit aantal bij personen wiens huwelijk geregistreerd was in 2011 (zie grafiek 2) tot 760.

Laten we even dieper in gaan op de gegevens betreffende de 1.372 transnationale huwelijken, met één partner, van Marokkaanse of Turkse origine, die in België verblijft en wier huwelijk afgesloten was tussen 2005 en 2008, en die twee jaar na de registratie van hun huwelijk nog niet waren verenigd in België. Wat leert ons de informatie in het Rijksregister op 1 januari 2017? Na die twee jaar kwam voor een kwart van deze 1.372 koppels de samenwoning in België alsnog tot stand. Van de andere drie kwart bleek een minderheid, iets minder dan een derde hiervan, gescheiden. De helft van die 1.372 koppels stond nog steeds geregistreerd als getrouwd, zonder dat hun samenwoning in België tot stand kwam. Deze 628 huwelijkspartners die zich niet in België vestigden, vormen 5% van de personen die tussen 2005 en 2008 een transnationaal huwelijk aangingen met een persoon in België van Marokkaanse of Turkse origine.

Van de 760 personen wiens huwelijk met een persoon van Marokkaanse of Turkse origine in België, in 2011 werd ingeschreven en die in 2013 nog steeds niet geregistreerd waren als in België verblijvend hebben er 257 inmiddels, hun partner vervoegd. Steeds volgens Rijksregister info op 1 januari 2017, is een honderdtal van die koppels inmiddels gescheiden. Dat betekent dat er dan nog altijd 394 personen zijn die als echtgenoot of echtgenote werden geregistreerd in 2011 en toch hun echtgenote of echtgenoot in België niet vervoegd hebben. Het gaat om 21% van de in 2011 geregistreerde transnationale huwelijken.

Van de in 2012 en 2013 geregistreerde huwelijken zijn er respectievelijk 475 en 405 waarvan de partnermigrant hun partner in België niet hebben vervoegd. Van deze beide groepen waren er in 2016 respectievelijk 109 en 14 toch nog in België aangekomen. Van de in totaal 757 gehuwden die in 2016 nog steeds hun partner niet hadden vervoegd zijn er intussen respectievelijk 39 (huwelijk geregistreerd in 2012) en 38 (huwelijk geregistreerd in 2013) die inmiddels gescheiden blijken. 327 en 353 personen, die respectievelijk 23% en 29% van de partners uit het buitenland van de huwelijken van 2012 en 2013 uitmaken, bleven in 2016 nog geregistreerd als huwelijkspartner zonder dat ze inmiddels in België samenwoonden.

De hindernissen voor het samenleven in België voor deze transnationale paren kunnen een verklaring zijn voor de veranderingen in de partnerkeuze, die in toenemende mate gemaakt wordt tussen partners die al in België wonen. Toch lijkt de beleidswijziging de personen op huwbare leeftijd van Marokkaanse en Turkse origine voor niet evidente keuzes te plaatsen. Dat blijkt alvast uit de daling met 7%, in de periode van 2011-2013, van het totaal aantal huwelijken van personen van Turkse of Marokkaanse origine. Deze daling wijst wellicht op uit- of afstelgedrag als gevolg van het bemoeilijken van samenleven in België met een partnermigrant.

Vanaf 2011 is bij zij die toch huwen de keuze voor een partnermigrant logischerwijze minder populair. De tanende populariteit van de keuze voor een partnermigrant dient, in tegenstelling tot de vorige periode (2005-2010), genuanceerd te worden. Bij mensen met vermoedelijk hogere inkomens, gezien hun opleidingsniveau, is de keuze van de partner niet significant veranderd. Bij mannen van Marokkaanse origine of vrouwen van Turkse origine met een diploma hoger onderwijs daalde de (relatief geringe) populariteit van de partnermigrant niet. Een vijfde van deze groep bleef ervoor kiezen.

De invloed van het beleid op de partnerkeuze laat zich echter duidelijker voelen bij laaggeschoolden. Bij lager

opgeleide (hoogstens een diploma lager secundair) personen noteren we een halvering van het aandeel partnermigranten bij de partnerkeuze, bij mannen van Turkse origine van 43 naar 20%, zoals grafiek 1 aangeeft, en bij vrouwen van Marokkaanse origine van 42 naar 19%. Bij de tweede generatie personen van Marokkaanse origine en de tweede generatie mannen van Turkse origine daalde de keuze voor een partnermigrant van respectievelijk 30% in 2010 naar 16% in 2013 (zie grafiek 1). Voor vrouwen van Turkse origine daalde het aandeel van 40% tot 26%. Vooral de lokaal homogame huwelijken namen onder deze tweede generatie toe, maar ook de lokaal heterogame huwelijken.

Hoogstwaarschijnlijk zijn een deel van deze lokaal heterogame huwelijken in de realiteit wel nog homogame huwelijken. Sinds 1991 zijn kinderen, geboren in België uit minstens één ouder die ook geboren is in België, Belg bij geboorte. Aan deze kinderen van de derde generatie wordt bij de geboorte de Belgische nationaliteit toegekend⁴²⁴. Gezien steeds meer personen onder hen vanaf 2010 meerderjarig worden en kunnen huwen vervaagt het onderscheid binnen het Rijksregister tussen heterogame huwelijken en homogame huwelijken⁴²⁵.

Conclusie

De kinderen van de Turkse en Marokkaanse immigratie in België hebben zich de afgelopen tien jaar toenemend afgekeerd van het land van hun ouders voor een huwelijkspartner. Terwijl de partnermigrant tot 2010 de voorkeur bleef genieten onder de eerste generatie van Turkse en Marokkaanse origine, koos de tweede generatie van Marokkaanse en Turkse origine, steeds minder voor een partner uit het land van herkomst ten voordele van partners binnen de eigen gemeenschap in België. Ook koos men iets meer voor het lokaal heterogaam huwelijk, al horen daar kanttekeningen bij geplaatst te worden wat de origine betreft van deze partners.

Dit kwantitatief overzicht geeft duidelijk aan dat een bestaande trend selectief werd versterkt vanuit het beleid door het stellen van een leeftijdsvoorwaarde en de voorwaarde dat de in België verblijvende persoon beschikt over voldoende eigen financiële middelen om in te staan

424 Renauld Bernadette, De Belgische nationaliteitswetgeving 1984-2013, in Frank Caestecker, Bernadette Renauld, Nicolas Perrin en Thierry Eggerickx, *Belg worden. De geschiedenis van de Belgische nationaliteitsvererving sinds 1830*. Myria en Wolters Kluwer, 2016, p. 129.

425 Tussen 2005 en 2013 is er bij de partnerkeuze van personen in België van Marokkaanse en Turkse origine slechts een minimale stijging van het aandeel huwelijken gesloten met Belgen zonder buitenlandse origine geboren voor 1991. Vanaf 1991 is in vele gevallen deze buitenlandse origine niet meer zichtbaar.

voor het levensonderhoud van het gezin. Terwijl personen met voldoende financiële middelen kunnen blijven kiezen voor een partnermigrant, kunnen de financieel zwakkeren dit niet. Het aantal transnationale huwelijken halveerde tussen 2008 en 2013 (van 2.345 tot 1.237) en sinds 2011 was voor bijna een kwart van deze transnationale huwelijken (23%) de samenwoning in België niet mogelijk. Ongeveer een duizendtal inwoners van België van Marokkaanse of Turkse origine wiens huwelijk geregistreerd werd in België tussen 2011 en 2013 organiseerde geen samenleven in België. Onze analyse wijst er op dat de harde hand van de overheid de reeds bestaande trend om steeds meer te kiezen voor een partner in België selectief versterkt heeft. De recente daling van het aantal huwelijken van personen uit deze gemeenschappen geeft aan dat de beleidsingreep ook uitstel en misschien zelfs afstel van de partnerkeuze uitgelokt heeft. Verder onderzoek van deze 71.021 huwelijken van mensen woonachtig in België van Marokkaanse en Turkse origine kan deze eerste bestandsopname nog verfijnen.